

возаром. У ранијој организацији наше међународне отпремничке службе, с обзиром на монополистички положај „Трансјуга” (који је туженик у одлуци коју анализирамо) услед централизације службе, можда се могао и видети разлог за пребацивање на ово шпедитерско предузеће одговорности за штету при превозу у међународном промету, али сада, при новој организацији те службе која је укинула монопол једног предузећа, отпада тај разлог.

Сем тога, као што је и у образложењу одлуке истакнуто, директна одговорност шпедитера за возареву кривицу претстављала би сада и изузетак од општих наших начела о накнади штете, по којима само изузетно и у тачно одређеним случајевима постоји одговорност за другога.

Важан је, нарочито са гледишта праксе, и разлог економске природе, истакнут у одлуци. Стављање на терет шпедитера веће одговорности захтева и сразмерно повећање награде шпедитеру, што би значило знатно поскупљење шпедитерских услуга, а с тим у вези поскупљење транспорта робе. При данашњем скоро монополистичком положају железница у сувоземном и бродара у поморском саобраћају за већи превоз робе, где шпедитер нема ни могућности да врши избор возара, указује се економски нецелисходним поскупљивање транспорта повећањем провизије шпедитеру ради тога да би преузео одговорност за кривицу возара, који пак сам претставља моћну економску организацију. Утолико пре, уколико код нас буде и даље задржана установа обавезног осигурања робе у превозу железницом, које увелико олакшава остваривање отштетног захтева за штету при превозу.

Др. Владимир Капор

КРИВИЧНО ДЕЛО БЕКСТВА ЗАТВОРЕНИКА ИЗ ЧЛАНА 287 КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА ПОСТОЈИ САМО ОНДА АКО СЕ ТО ЧИНИ УПОТРЕБОМ СИЛЕ ПРЕМА ЛИЦИМА А НЕ И ПРЕМА СТВАРИМА

„Оптужени је првостепеном пресудом проглашен кривим, између осталог, и за кривично дело против правосуђа из члана 287 Кривичног законика које је дело према пресуди починио тиме што је 12 септембра 1951 навече побеглао из подрума Месног народног одбора, у којем се налазио у притвору, извршивши бекство на тај начин да је претходно скинуо са руку ланац и на прозорском окну савио шипке и кроз тако начињен отвор провукао се напоље, а дана 18 октобра 1951 навече поновно побеглао из подрума у коме је био затворен и то на начин да је у подруму испод прозора ишчупао црпље те се кроз насталу рупу провукао напоље и побеглао. Ова дела првостепени суд квалификовао је као кривично дело из чл. 287 Кривичног законика у реалном стицају па је изрекао једну повишену казну затвора у трајању од 6 месеци.

„Поводом захтева за заштиту законитости, који је уложио Јавни тужилац Хрватске, сматрајући да је у погледу квалификације ових дела повређен закон, јер је оптужени проглашен кривим за радњу која нема обележја кривичног дела, Врховни суд преиначио је првостепену пресуду на тај начин, што је оптуженог ослободио од оптужбе за напред наведена дела и то са разлога:

„Бекство лица лишеног слободе из притвора, истражног затвора или казнено-поправне установе претставља кривично дело из чл. 287 Кривичног законика само под одређеним условима, тј. само ако се врши употребом силе или претњом, Употреба силе или претње је, дакле, у случају лица лишеног слободе један од елемената кривичног дела и кад тај елемент не постоји нема ни кривичног дела из чл. 287. Под силом се пак, у смислу овог прописа сматра, имајући у виду и начело постављено у члану 99, тачка 10 Кривичног законика, једино она сила, која је употребљена против извесне особе у циљу да се та особа онеспособи за отпор. Није према томе за постојање кривичног дела из члана 287 довољна сила употребљена само против ствари. Постојање такве силе употребљене против другог лица у циљу извршења бекства суд у побијаној пресуди није утврдио, а нити је она према стању списа постојала”.

(Пресуда Врховног суда НР Хрватске Кзз 6/52 од 17 јануара 1952, објављена у књизи „Збирка одлука врховних судова”, I, 1952, Београд, бр. одлуке 51, стр. 68.)

Правилно је становиште суда да кривично дело бекства лица лишеног слободе (члан 287 Кривичног законика) постоји само онда ако се оно врши употребом силе или претње, а сем тога да под силом овде треба разумети употребу силе према лицима а не и према стварима. Међутим повезивање овог законског прописа са прописом члана 99, тачка 10, може навести на погрешан закључак о појму силе у кривичном праву, па и о појму силе у вези са овим кривичним делом.

Ради одређивања појма силе у смислу овог кривичног дела пресуда се позива на начело постављено у члану 99, тачка 10. Из овог се може извести погрешан закључак да се у поменутом члану одређује појам силе у Кривичном законнику, па и појам силе у смислу овог кривичног дела. Међутим ово није тачно. Кривични законик не одређује појам силе, као што не одређује и многе друге појмове, остављајући да то учини наука кривичног права. Пропис у члану 99, тачка 10, само одређује да се поред оног што се иначе подразумева под силом у класичном смислу силе, по овом закону има сматрати као сила и примена хипнозе или омамљујућих средстава у циљу да се неко против своје воље доведе у несвесно стање или да се онеспособи за отпор. Овде се подвлачи оно што је услов за постојање силе у смислу кривичног права, а то је да се она употребљава ради савлађивања отпора.

Према томе остаје да се појам силе у смислу кривичног дела бекства лица лишеног слободе има одредити на основу општег учења

науке кривичног права о појму силе, подразумевајући овде наравно и ону врсту која је наведена у члану 99, тачка 10.

Кривични законик појам силе употребљава у два смисла. У првом смислу сила значи употреба одређене снаге или енергије према лицима, а у другом смислу употреба снаге или енергије према стварима. Али силу у овом другом смислу закон означаје другим изразима а не изразом силе. Тако у овом другом смислу закон силу означаје негде изразом „обијање“, негде изразом „рушење“, „уништавање“, итд. Тако да под силом у кривичном правном смислу обично се означаје само употреба силе према лицима, док се сила у другом смислу означаје другим изразима.

Из овог међутим не треба извести закључак да у неком случају и употреба силе према стварима не значи употребу силе према лицима. Напротив, из појмова многих кривичних дела јасно произлази да у неким случајевима и употреба силе према стварима значи силу према неком лицу, ако се то појављује као посредно средство за савлађивање отпора неког лица. Најбољи пример за ово пружа кривично дело противстајања (члан 289 Кривичног законика), уколико се узима да се оно може извршити и употребом силе према стварима ако се ова појављује посредно и као сила према лицу, одн. службеном лицу који се спречава у вршењу службене дужности. Напр. употребљава силу у овом смислу онај ко својом снагом држи врата, тако да службено лице не може ући у просторију у којој треба да изврши своју службену радњу, даље, онај ко својом снагом спречава коња у покрету а самим тим и јахача, итд. У свим овим случајевима употреба силе према стварима такође значи употребу силе према лицу.

Из овог се може извести следећи закључак у погледу појма силе и о смислу кривичног дела о коме је овде реч.

Кривично дело се може извршити само употребом силе према лицима. Са овог становишта потпуно је правилно мишљење изнето у поменутој пресуди. Бекство лица лишеног слободе само изузетно се сматра као кривично дело, и то само ако се оно чини употребом силе према лицу. Појам силе овде међутим треба узети у општем смислу силе у кривичном праву. У већини случајева овде се ради о употреби силе непосредно према лицу ради савлађивања отпора тог лица и тиме омогућавања себи бекства из затвора. Али у неким случајевима кривично дело се може извршити и употребом силе према стварима, ако се појављује посредно као употреба силе према лицу чији се отпор жели савладати, ако је напр. то погодан начин за савлађивање његовог отпора, а не појављује се као претња према том лицу. Слично као и код осталих кривичних дела код којих сила улази у њихов појам као елемент кривичног дела.

Др. Јанко Таховић